Eiropas Parlaments
2024-2029

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja

2025/2135(INI)

30.9.2025

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par pamattiesību stāvokli Eiropas Savienībā 2024. un 2025. gadā
(2025/2135(INI))

Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja

Referente: *Anna Strolenberg*

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PASKAIDROJUMS 10

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par pamattiesību stāvokli Eiropas Savienībā 2024. un 2025. gadā
(2025/2135(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienību (LES),

– ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD),

– ņemot vērā Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (“Harta”),

– ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūru,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Direktīvu (ES) 2024/1385 par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu[1],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 11. aprīļa Regulu (ES) 2024/1083, ar ko izveido vienotu satvaru mediju pakalpojumiem iekšējā tirgū un groza Direktīvu 2010/13/ES (Eiropas Mediju brīvības akts)[2],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 11. aprīļa Direktīvu (ES) 2024/1069 par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret acīmredzami nepamatotām prasībām vai ļaunprātīgu tiesvedību (“stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību”)[3] (*SLAPP* novēršanas Direktīva),

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2020. gada 16. decembra Regulu (ES, *Euratom*) 2020/2092 par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai[4] (Tiesiskuma nosacījumu regula),

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regulu (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula)[5],

– ņemot vērā Padomes 2008. gada 28. novembra Pamatlēmumu 2008/913/TI par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm[6],

– ņemot vērā Komisijas 2008. gada 2. jūlija priekšlikumu Padomes direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības,

---

[1] OV L, 2024/1385, 24.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj.
[2] OV L, 2024/1083, 17.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj.
[3] OV L, 2024/1069, 16.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj.
[4] OV L 433I, 22.12.2020., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.
[5] OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj.
[6] OV L 328, 6.12.2008., 55. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj.

invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas (COM(2008)0426) (Horizontālā diskriminācijas aizlieguma direktīva),

– ņemot vērā Padomes 2000. gada 29. jūnija Direktīvu 2000/43/EK, ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības[7],

– ņemot vērā ES LGBTIK līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam (COM(2020)0698), dzimumu līdztiesības stratēģiju 2020.–2025. gadam (COM(2020)0152), Personu ar invaliditāti tiesību stratēģiju 2021.–2030. gadam (COM(2021)0101), ES rasisma apkarošanas rīcības plānu 2020.–2025. gadam (COM(2020)0565), ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģisko satvaru 2020.–2030. gadam (COM(2020)0620) un Komisijas paziņojumu par to atjaunināšanu un stiprināšanu,

– ņemot vērā ES stratēģiju Pamattiesību hartas piemērošanas stiprināšanai (COM(2020)0711) un Komisijas gada ziņojumus, jo īpaši 2024. gada ziņojumu par ES Pamattiesību hartas piemērošanu – finansējums pamattiesību veicināšanai, aizsardzībai un īstenošanai (COM(2024)0456),

– ņemot vērā Komisijas 2024. gada 24. jūlija paziņojumu "2024. gada ziņojums par tiesiskumu. Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā" (COM(2024)0800) un 2025. gada 8. jūlija paziņojumu "2025. gada ziņojums par tiesiskumu. Tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā" (COM(2025)0900) un tam pievienotās 27 valstu sadaļas,

– ņemot vērā Komisijas 2025. gada 7. marta paziņojumu "Sieviešu tiesību ceļvedis" (COM(2025)0097), kurā izklāstīts ilgtermiņa redzējums par to, kā panākt dzimumu līdztiesību,

– ņemot vērā ANO cilvēktiesību līgumus un instrumentus cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības jomā, jo īpaši Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Starptautisko paktu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām, Starptautisko konvenciju par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu, Konvenciju par jebkādas sieviešu diskriminācijas izskaušanu, ANO vispārējā regulārā pārskata ieteikumus un ziņojumus, ANO līguma izpildes uzraudzības struktūru judikatūru un Cilvēktiesību padomes īpašās procedūras,

– ņemot vērā ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (*CRPD*), kuru ES ratificēja 2010. gada 23. decembrī un kurai ir pievienojušās visas dalībvalstis, *CRPD* fakultatīvo protokolu, ko ratificējušas 22 dalībvalstis, kā arī vispārējos komentārus par *CRPD* un ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas apsvērumus,

– ņemot vērā ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam un ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM),

– ņemot vērā Jogjakartas principus par starptautisko cilvēktiesību normu piemērošanu attiecībā uz seksuālo orientāciju, dzimumidentitāti, dzimuma pašizpausmi un dzimumpazīmēm,

– ņemot vērā Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO) Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja, Augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos, pārstāvja

[7] OV L 180, 19.7.2000., 22. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj.

mediju brīvības jautājumos un citu tās struktūru ieteikumus un ziņojumus,

– ņemot vērā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju (ECTK),

– ņemot vērā Eiropas Padomes, jo īpaši Venēcijas komisijas, Eiropas komisijas pret rasismu un neiecietību (*ECRI*), Ekspertu grupas vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanai (*GREVIO*), Pretkorupcijas starpvalstu grupas (*GRECO*), Diskriminācijas novēršanas, daudzveidības un iekļaušanas koordinācijas komitejas, Parlamentārās asamblejas, Eiropas Sociālo tiesību komitejas un citu Eiropas Padomes struktūru ieteikumus, atzinumus, ziņojumus un rezolūcijas,

– ņemot vērā Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāra paziņojumus, ieteikumus, ziņojumus un valstu apmeklējumus, tostarp viņa 2025. gada 4. septembra ziņojumu "Ārējā patvēruma un migrācijas politika un cilvēktiesību normas",

– ņemot vērā Eiropas Padomes Žurnālistu drošības platformu,

– ņemot vērā Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), ko Eiropas Savienība ratificēja 2023. gada 28. jūnijā,

– ņemot vērā Eiropas Padomes Eiropas Sociālo hartu,

– ņemot vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru un ar to saistīto rīcības plānu,

– ņemot vērā ES Pamattiesību aģentūras (*FRA*) ziņojumus, apsekojumus un atzinumus, jo īpaši tās 2024. gada ziņojumu par pamattiesībām un 2025. gada ziņojumu par pamattiesībām,

– ņemot vērā iepriekšējās rezolūcijas par pamattiesību stāvokli Eiropas Savienībā,

– ņemot vērā rezolūcijas par Komisijas ziņojumiem par tiesiskumu,

– ņemot vērā rezolūcijas par konkrētām dalībvalstīm, tostarp Grieķiju, Ungāriju un Slovākiju,

– ņemot vērā 2024. gada 8. februāra rezolūciju par ES LGBTIK līdztiesības stratēģijas 2020.–2025. gadam īstenošanu[8],

– ņemot vērā 2022. gada 13. decembra rezolūciju par virzību uz vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanu personām ar invaliditāti[9],

– ņemot vērā 2022. gada 10. novembra rezolūciju par rasu taisnīgumu, nediskriminēšanu un rasisma apkarošanu ES[10],

– ņemot vērā 2022. gada 8. marta rezolūciju par pilsoniskās sabiedrības rīcības iespēju

[8] OV C, C/2024/6340, 7.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6340/oj.
[9] OV C 177, 17.5.2023., 13. lpp.
[10] OV C 161, 5.5.2023., 10. lpp.

samazināšanos Eiropā[11],

– ņemot vērā 2021. gada 14. decembra rezolūciju ar ieteikumiem Komisijai par cīņu pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu – kibervardarbību[12],

– ņemot vērā 2021. gada 16. septembra rezolūciju ar ieteikumiem Komisijai par to, lai dzimumbalstīta vardarbība tiktu iekļauta kā jauna noziegumu joma LESD 83. panta 1. punktā uzskaitītajā noziegumu jomu sarakstā[13], un 2024. gada 18. janvāra rezolūciju par ES noziegumu jomu saraksta paplašināšanu, tajā iekļaujot naida runu un naida noziegumu[14],

– ņemot vērā 2020. gada 7. oktobra rezolūciju par ES demokrātijas, tiesiskuma un pamattiesību mehānisma izveidi[15],

– ņemot vērā Reglamenta 55. pantu,

– ņemot vērā Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejas ziņojumu (A10-0000/2025),

A. tā kā vairākās dalībvalstīs tiek novērota demokrātijas lejupslīde;

B. tā kā korupcija joprojām rada nopietnas bažas;

C. tā kā mediju brīvība joprojām ir apdraudēta visā ES, jo īpaši Bulgārijā, Grieķijā, Itālijā, Ungārijā un Slovākijā; tā kā stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību (*SLAPP*) joprojām apdraud mediju brīvību;

D. tā kā žurnālisti un mediju darbinieki saskaras ar nestabiliem darba apstākļiem un ir spiesti strādāt nedrošā vidē;

E. tā kā dezinformācijas izplatīšanās izraisa sabiedrības polarizāciju un vājina demokrātiju;

F. tā kā jaunās tehnoloģijas, tostarp MI sistēmas, var padziļināt diskrimināciju un jau pastāvošo nevienlīdzību; tā kā spiegprogrammatūras, sejas atpazīšanas un masveida novērošanas tehnoloģiju izmantošana ir ļaunprātīga un nedemokrātiska prakse;

G. tā kā LES 2. pantā noteikto Savienības vērtību ievērošana ir būtisks priekšnoteikums piekļuvei ES līdzekļiem;

H. tā kā Eiropas Padomes cilvēktiesību komisārs iesaka veikt visaptverošus riska novērtējumus cilvēktiesību jomā pirms iesaistīšanās ārējā sadarbībā;

I. tā kā centieni apturēt patvēruma pieteikumu reģistrēšanu rada nopietnas bažas; tā kā ir jāievēro attiecīgo personu cilvēktiesības, jāizvērtē viņu aizsardzības vajadzības un jānodrošina efektīvi aizsardzības pasākumi personām, kas ir tiesīgas saņemt

[11] OV C 347, 9.9.2022., 2. lpp.
[12] OV C 251, 30.6.2022., 2. lpp.
[13] OV C 117, 11.3.2022., 88. lpp.
[14] OV C, C/2024/5733, 17.10.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj.
[15] OV C 395, 29.9.2021., 2. lpp.

starptautisko aizsardzību;

J. tā kā dzimumbalstīta vardarbība pret sievietēm un LGBTIK+ personām joprojām ir plaši izplatīta un jo īpaši skar personas, kuras saskaras ar multiplās un intersekcionālās diskriminācijas veidiem; tā kā piekļuves liegšana drošiem un likumīgiem aborta pakalpojumiem ir dzimumbalstītas vardarbības veids;

K. tā kā visā ES šobrīd ir novērojams vēl nepieredzēti intensīvs uzbrukums pilsoniskajai telpai; tā kā uzbrukumi pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO) un cilvēktiesību aizstāvjiem, kas aizsargā un veicina Savienības vērtības, ir pastiprinājušies un joprojām rada nopietnas bažas;

L. tā kā dažās dalībvalstīs, piemēram, Kiprā, Francijā, Grieķijā, Itālijā, Maltā, Polijā un Spānijā, PSO pārstāvji un cilvēktiesību aizstāvji ir tikuši saukti pie atbildības par palīdzības sniegšanu bēgļiem un migrantiem;

M. tā kā nākamajā daudzgadu finanšu shēmā (DFS) būtu jānodrošina ES finansējums pilsoniskajai sabiedrībai;

N. tā kā institucionalizētais rasisms ir iesakņojies valsts politikā un publisko dienestu, tostarp policijas, darbībā;

O. tā kā *FRA* veiktie apsekojumi melnādaino cilvēku, ebreju, musulmaņu un LGBTIK+ personu vidū liecina par Eiropas Savienībā pret šiem cilvēkiem plaši izplatītu naidu,

Pamattiesības ir apdraudētas

1. mudina Komisiju un dalībvalstis ievērot un veicināt LES 2. pantā noteiktās ES vērtības;

2. mudina Komisiju pilnveidot gada ziņojumus par Hartas piemērošanu;

3. uzsver nepieciešamību stiprināt uzraudzības un novērtēšanas mehānismus;

Demokrātija spriedzes apstākļos

4. uzsver nepieciešamību izveidot ES mehānismu demokrātijai, tiesiskumam un pamattiesībām;

5. mudina dalībvalstis apkarot korupciju un pilnībā ievērot *GRECO* ieteikumus;

6. pauž dziļas bažas par pieaugošo spiedienu uz medijiem un žurnālistiem, politisko iejaukšanos to darbībā un uzbrukumiem tiem vairākās dalībvalstīs, tostarp par sabiedrisko mediju neatkarības trūkumu;

7. pauž nožēlu par sistēmiskajiem trūkumiem pret žurnālistiem vērstu noziegumu izmeklēšanā un saukšanā pie atbildības par tiem vairākās dalībvalstīs, piemēram, Maltā, Grieķijā un Slovākijā;

8. aicina Komisiju un dalībvalstis garantēt žurnālistu un mediju darbinieku drošību un aizsardzību un veicināt mediju brīvību, neatkarību un plurālismu; aicina Komisiju un dalībvalstis īstenot nepieciešamos pasākumus, lai ES izbeigtu visas *SLAPP* lietas;

9. piekrīt ANO ģenerālsekretāra viedoklim, ka algoritmiem nevajadzētu kontrolēt to, ko cilvēki redz, un ka tehnoloģiju uzņēmumiem būtu jāizmanto tādi uzņēmējdarbības modeļi, kuros cilvēktiesības ir būtiskākas nekā lietotāju aktivitāte;

10. atkārtoti aicina dalībvalstis un jo īpaši Grieķiju, Kipru, Itāliju, Ungāriju, Poliju un Spāniju ņemt vērā visus ieteikumus, ko sniegusi Izmeklēšanas komiteja *Pegasus* un līdzvērtīgas novērošanas spiegprogrammatūras izmantošanas izmeklēšanai (*PEGA*) un Venēcijas komisija;

11. prasa pabeigt ES pievienošanos ECTK;

Pamattiesību pārkāpumi pie robežām

12. stingri nosoda plaši izplatītos pamattiesību pārkāpumus pie robežām, tostarp atpakaļraidīšanu, kas kļūst par sistemātisku praksi vairākās dalībvalstīs;

13. aicina ES un dalībvalstis ievērot starptautiskos pienākumus un saistības cilvēktiesību jomā un atturēties no tādas migrācijas politikas pieņemšanas, kas padziļina nevienlīdzību un atstumtību;

14. mudina Komisiju un dalībvalstis izbeigt sistemātiski kavēt NVO īstenotās meklēšanas un glābšanas darbības; atgādina, ka ir steidzami jāizveido ES Meklēšanas un glābšanas fonds, un aicina ES iestādes nākamajā DFS šim nolūkam piešķirt pienācīgu finansējumu;

15. mudina dalībvalstis ievērot Eiropas Padomes cilvēktiesību komisāra ziņojumā sniegtos ieteikumus; stingri nosoda pret bēgļiem un migrantiem vērstos izteikumus;

16. aicina dalībvalstis pilnībā īstenot Migrācijas un patvēruma paktu; pauž bažas par to, ka dažas dalībvalstis nav darījušas pietiekami daudz, lai ievērotu īstenošanas termiņu, jo īpaši attiecībā uz noteikumiem pamattiesību jomā;

Dzimumbalstīta vardarbība, sieviešu tiesības un LGBTIK+ personu tiesības

17. mudina Komisiju un dalībvalstis veikt nepieciešamos pasākumus, lai apkarotu pret dzimtes daudzveidību un tiesību ievērošanu vērstas kustības;

18. atzinīgi vērtē ES sieviešu tiesību ceļvedi un tam pievienoto Deklarāciju par dzimumlīdztiesīgas sabiedrības principiem; tomēr pauž nožēlu par stingru finansiālo saistību trūkumu;

19. mudina ES un dalībvalstis apkarot visu veidu dzimumbalstītu vardarbību, tostarp dzimumbalstītu kibervardarbību, un novērst tās pamatcēloņus; atkārtoti aicina Komisiju atzīt ES dzimumbalstītu vardarbību par jaunu nozieguma veidu saskaņā ar LESD 83. panta 1. punktu;

20. atkārtoti aicina iekļaut Hartā tiesības uz abortu; uzsver, ka ES joprojām nav izvarošanas definīcijas, kuras pamatā būtu piekrišanas trūkums;

21. aicina Bulgāriju, Čehiju, Ungāriju, Lietuvu un Slovākiju ratificēt Stambulas konvenciju;

Pilsoniskā sabiedrība ir apdraudēta

22. aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt un veicināt iedzīvotāju un PSO iesaistīšanos un efektīvu līdzdalību politikas veidošanā;

23. aicina Komisiju garantēt, ka gaidāmā ES pilsoniskās sabiedrības stratēģija atbalstīs, aizsargās un iedrošinās PSO un cilvēktiesību aizstāvjus, kas aizsargā un popularizē ES vērtības, kā arī aicina izveidot ES ātrās reaģēšanas mehānismu PSO un cilvēktiesību aizstāvju atbalstam;

24. stingri nosoda to, ka turpinās kriminālatbildības piemērošana par solidaritātes darbībām, un mudina dalībvalstis no atturēties šādas rīcības;

25. mudina Komisiju un dalībvalstis garantēt, ka cilvēki var izmantot savas tiesības uz miermīlīgu pulcēšanos, un neierosināt tādas iniciatīvas, kurām var būt ierobežojoša ietekme uz pilsonisko telpu;

Strukturālais rasisms un diskriminācija

26. atkārtoti aicina novērst šķēršļus Horizontālās diskriminācijas novēršanas direktīvas pieņemšanai;

27. aicina Komisiju iesniegt vērienīgas līdztiesības un rasisma apkarošanas stratēģijas;

28. aicina Komisiju un dalībvalstis apkarot ksenofobiju, rasismu, mizogīniju, homofobiju, transfobiju un citas pret neaizsargātiem cilvēkiem vērstas aizspriedumu, neiecietības, diskriminācijas un naida izpausmes;

29. mudina dalībvalstis, jo īpaši Ungāriju un Slovākiju, pārskatīt tiesību aktus, kas diskriminē LGBTIK+ personas un varavīksnes ģimenes, un atturēties no tādu iniciatīvu ierosināšanas, kuras varētu apdraudēt LGBTIK+ personu tiesības, tostarp no tā saukto LGBTIK propagandas aizlieguma tiesību aktu ierosināšanas, kā arī aizliegt konversijas terapiju;

30. aicina Komisiju un dalībvalstis novērst diskrimināciju un sociālo atstumtību, ar ko saskaras romi un personas ar invaliditāti;

Vides, sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības ir apdraudētas

31. aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt ikvienam pienācīgu dzīves līmeni un veselīgu vidi, tostarp piekļuvi mājoklim, kvalitatīvai izglītībai, sociālajam nodrošinājumam un veselības aprūpei;

32. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei un Komisijai, kā arī dalībvalstu valdībām un parlamentiem.

PASKAIDROJUMS

2024. un 2025. gadā pret pamattiesībām Eiropas Savienībā tiek vērsts aizvien lielāks spiediens no dažādām pusēm. Satraukumu rada tiesiskuma vājināšanas, pilsoniskās telpas sarukšanas, naida runas un ksenofobisku vēstījumu pastiprināšanās, vardarbības pret bēgļiem un migrantiem un sieviešu un LGBTK+ personu tiesību ierobežošanas tendence.

Šo pamattiesību vājināšanos ir pastiprinājusi ilgstošā sociālekonomiskā nevienlīdzība. Turpinoties Krievijas karam pret Ukrainu un uzbrukumiem Gazai un palielinoties tādu valstu vadītāju skaitam, kuri rīkojas autoritāri, pamattiesības tiek apdraudētas aizvien vairāk. Šajā saspringtajā laikā pastāv reāls risks, ka pamattiesības politiskajā darba kārtībā tiks atstātas novārtā.

Tieši nestabilitātes brīžos ir būtiski atgādināt par vērtībām, uz kurām balstās Eiropas Savienība: cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, līdztiesību, tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu. Visas šīs vērtības ir nostiprinātas Pamattiesību hartā un ES Līgumos. Šo principu ievērošana ir ne tikai juridisks pienākums ES iestādēm un dalībvalstīm, bet arī tas, kas Eiropas Savienībai piešķir unikālu identitāti kā politiskam projektam, kura centrā ir iedzīvotāju labklājība. ES nedrīkst pieļaut kompromisus attiecībā uz šīm pamatvērtībām. Pamattiesības nav statiskas – tās ir aktīvi jāveicina un jāīsteno.

Uzbrukumi pilsoniskajai telpai visā Eiropā ir viena no demokrātijas vājināšanās pazīmēm. Pēdējā laikā notiekošā tiesību uz miermīlīgu pulcēšanos ierobežošana, jo īpaši Palestīnas atbalsta un praida pasākumu aizliegums, kā arī sodu un kriminālatbildības piemērošana cilvēktiesību aizstāvjiem un NVO, kas strādā ar bēgļiem, patvēruma meklētājiem un migrantiem, rada bīstamus precedentus. Situāciju vēl vairāk pasliktina ASV un ES noteiktie finansējuma ierobežojumi pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

Referente pauž bažas par Eiropas pieaugošo sabiedrības polarizāciju un šķelšanos, ko bieži pastiprina populistisku politisko spēku darbības. Minoritāšu vainošana, identitātes politikas izmantošana savtīgos nolūkos un dezinformācijas izplatīšana sašķeļ kopienas un vājina savstarpējo uzticēšanos. Politiķiem un valdībām ir pienākums ievērot demokrātijas standartus un atturēties no izteikumiem, kas veicina naidu, rasismu un vardarbību.

Straujās digitālās pārmaiņas un mākslīgais intelekts pastiprina šos riskus, jo nekontrolēta naida runas un kaitīga satura izplatīšanās tiešsaistē, kā arī neobjektīvi algoritmi un manipulatīvi digitālie risinājumi apdraud līdztiesību un pilsoniskās līdzdalības iespējas. Šie riski īpaši spilgti izpaudās Eiropas Parlamenta vēlēšanu laikā. Ziņojumos ir norādīts, ka vairākās dalībvalstīs tobrīd pieauga naida runas, vardarbības un nāves draudu izteikšanas gadījumu skaits tiešsaistē[1]. Turklāt drošības dienesti dažās valstīs brīdināja par jauniešu straujo radikalizāciju tiešsaistē, jo īpaši labējo ekstrēmistu vidē. Visbeidzot, ārvalstu iejaukšanās vēlēšanu procesos ir skaidrs piemērs tam, kā tiešsaistes platformas var izmantot kā ieroci, lai grautu demokrātiju.

Turpmākajos gados Savienībai ir jāatjauno demokrātijas pamati, jāstiprina pilsoniskā līdzdalība un politikas centrā jāizvirza līdztiesība, taisnīgums un ilgtspēja. Tikai aktīvi aizstāvot un stiprinot tiesības, ES var atjaunot uzticēšanos savām iestādēm un saglabāt autoritāti starptautiskajā arēnā.

Referentes pieeja

[1] EDSO: *ODIHR*, *European Parliament Elections 6–9 June 2024 – ODIHR special election assessment mission final report* (Eiropas Parlamenta vēlēšanas 2024. gada 6.–9. jūnijā — *ODIHR* īpašās vēlēšanu novērtēšanas misijas galīgais ziņojums), Varšava, 2024. gads, 15. lpp.

Šajā ziņojumā referente vēlas uzsvērt galvenās norises pamattiesību jomā ES 2024. un 2025. gadā.
Tā kā patstāvīgo ziņojumu apjoms ir ierobežots, ir jānosaka prioritātes. Tomēr tas, ka daži temati nav minēti, nenozīmē, ka tie ir mazāk svarīgi. Šis ziņojuma projekts nodrošina vispārēju satvaru, ko var papildināt un kas tiks papildināts grozījumu iesniegšanas posmā.

Struktūra

Ziņojuma projekts ir strukturēts atbilstoši pamattiesību jomām. Lai gan ziņojuma pirmajā daļā ir sniegts pārskats par galvenajām problēmām pamattiesību jomā ES, atsevišķās nodaļās ir iekļauti konkrēti aicinājumi rīkoties nolūkā to padarīt pēc iespējas praktiskāku, konkrētāku un īstenojamāku.
Galvenās nodaļas:
Pamattiesības ir apdraudētas
Šajā nodaļā ir ietverti vispārīgi aicinājumi ievērot pamattiesības, kā arī veicināt ES vērtības.
Demokrātija spriedzes apstākļos
Šī nodaļa attiecas uz regresu vairākās dalībvalstīs, tostarp tiesu iestāžu neatkarības apdraudējumu, politisko korupciju, spiegprogrammatūras ļaunprātīgu izmantošanu un parlamentāro tiesību vājināšanos. Tajā arī ir uzsvērti riski, kas saistīti ar mediju brīvību un plurālismu, dezinformācijas izplatīšanos un ārkārtas pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu.
Pamattiesību pārkāpumi pie robežām
Šī nodaļa cita starpā attiecas uz atpakaļraidīšanu, sistēmisku vardarbību un eksternalizācijas politiku, kas ierobežo piekļuvi patvērumam un pārkāpj neizraidīšanas principu. Tajā ir aicināts nodrošināt pārskatatbildību un veicināt tādu ES politiku, kas migrācijas pārvaldības procesā garantētu cieņpilnu attieksmi pret visiem.
Dzimumbalstīta vardarbība, sieviešu tiesības un LGBTIK+ personu tiesības
Šajā nodaļā ir uzsvērta steidzamā nepieciešamība apkarot dzimumbalstītu vardarbību, tostarp pret dzimtes daudzveidību vērstas kustības. Tajā tiek aicināts aizsargāt seksuālās un reproduktīvās tiesības, iekļaut Hartā tiesības uz abortu un nodrošināt stingrākus LGBTIK+ personu aizsardzības pasākumus, lai nepieļautu naida un diskriminācijas izpausmes pret šiem cilvēkiem.
Pilsoniskā sabiedrība ir apdraudēta
Šī nodaļa attiecas uz vēl nepieredzētiem pilsoniskās telpas ierobežojumiem. Tajā tiek aicināts nodrošināt ilgtspējīgu ES finansējumu pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai.
Strukturālais rasisms un diskriminācija
Šajā nodaļā ir aplūkots sistēmiskais rasisms un diskriminācija. Tajā tiek aicināts pieņemt Horizontālo Diskriminācijas novēršanas direktīvu, stiprināt līdztiesības stratēģijas un īstenot ES diskriminācijas novēršanas tiesību aktus.
Vides, sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības ir apdraudētas
Šajā nodaļā ir uzsvērts, ka pieaugošā nabadzība, atstumtība mājokļa jomā un bezpajumtniecība ir pamattiesību problēmas. Tajā ir uzsvērtas tiesības uz ilgtspējīgu vidi un aicināts īstenot taisnīgu pārkārtošanos.